

Ақша нарығының индикаторлары бойынша жұмыс тобының 10-шы отырысының хаттамасы (MMWG)

2022 жылғы 22 маусым

2022 жылғы 22 маусымда Алматы қаласында Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі (ҚРҰБ), Еуропалық қайта құру және даму банкі (ЕҚДБ), «Қазақстан қор биржасы» АҚ (КҚБ), «Қазақстан қаржыгерлерінің қауымдастығы» ЗТБ және екінші деңгейдегі банктер (ЕДБ) өкілдерінің қатысуымен Ақша нарығының индикаторлары бойынша жұмыс тобының (бұдан әрі – Жұмыс тобы) 10-шы отырысы өтті.

Күн тәртібіне сәйкес отырыс барысында келесі мәселелер талқыланды:

I. ҚРҰБ Қазақстанның ақша нарығындағы ахуалына қысқаша шолу жасады:

1. ҚРҰБ банк жүйесі әлі де артық өтімділік жағдайында жұмыс істейтінін хабарлады.
2. ҚРҰБ TONIA базалық мөлшерлеме дәлізі шеңберінде екендігін хабарлады. ҚРҰБ-тың репо нарығында қатысуы 2019 жылдың басынан бастап шамамен 80-90%-дан 2022 жылы 30%-ға жуық деңгейіне дейін төмендеді.
3. 2020 жылы ҚРҰБ-тың 1 күндік своп нарығында қатысуы өсті, өйткені ФРЖ 2020 жылдың басында мөлшерлемелерді төмендете бастады. ФРЖ базалық мөлшерлемені көтере бастағандықтан, биыл ҚРҰБ-тың осы нарықта қатысуы төмендейді деп күтілуде.
4. ҚРҰБ 2022 жылдың екінші тоқсанынан бастап жартыжылдық ноталар шығаруын тоқтатты. ҚРҰБ 91 күн мерзіміндегі ноталар шығаруын тоқтату туралы мәселені зерттеп жатыр.
5. ҚРҰБ Жұмыс тобы қатысушыларына ақша нарығына қатысты сауалнаманы жолдайтын болады.

II. ЕҚДБ деривативтер нарығының дамуына жаһандық шолу ұсынды.

1. ЕҚДБ Жұмыс тобы қатысушыларына пайыздық деривативтердің маңыздылығы туралы айтып кетті.
2. ЕҚДБ биржадан тыс деривативтер банк пен клиенттер арасындағы қарым-қатынаста ең қарқынды қолданылатын құралдар екенін, сондай-ақ SOFR тәуекелсіз мөлшерлемелерін пайдалану жиілеп кеткені туралы хабарлады.
3. ЕҚДБ экономикалары дамып келе жатқан елдердің нарықтарындағы деривативтер саудасында валюталық деривативтер пайыздық деривативтер үлесінен асып түсетінін атап өтті.

III. ЕҚДБ дамушы елдерде туынды қаржы құралдары нарығын дамыту бойынша ұсыныстар берді.

1. ЕҚДБ Халықаралық своптар және деривативтер қауымдастығының (International Swaps and Derivatives Association – ISDA) жарияланымына сүйене отырып, пайыздық деривативтердің тұрақты мөлшерлемелерді

өзгермелілерге айырбастау қабілеттігін ескере отырып, олардың пайдалы екендігін атап өтті.

2. ЕҚДБ неттинг үрдісі (close-out netting) және оның маңыздылығы туралы айтып өтті. Атап айтқанда, неттингті орындау контрагенттер арасындағы несиелік тәуекелді азайтады және сонымен қатар биржадан тыс деривативтермен байланысты несиелік тәуекелді азайтудың негізгі құралы болып табылады. Неттинг қаржылық институттар мен деривативтердің басқа пайдаланушыларының хеджирлеуінің маңызды құрамдас бөлігі болып табылады.
3. ЕҚДБ контрагенттер арасындағы заңды келісімдердің қажеттілігін атап өтті. Осылайша, ISDA Бас келісімі (Master Agreement), екіжақты мәмілелерде қолданылатын кейбір шарттарды өзгертетін ISDA қосымшасына қол қою арқылы екіжақты негізде ішіне өзгерістер енгізілуі мүмкін, стандартты шарт болып табылады. Несиелік қолдау қосымшасы (Credit Support Annex – CSA), контрагенттің несиелік тәуекелін төмендету үшін кепілмен қамтамасыз етуді орналастыратын шарттар мен ережелерді анықтай отырып, ISDA бас келісімі шеңберінде кепілмен қамтамасыз етуді реттейді.

IV. ЕҚДБ Қазақстандағы деривативтер бойынша нормативтік-құқықтық база туралы сауалнамаға жауаптарға шолу ұсынды.

1. ЕҚДБ заң консультантының бағалауы бойынша қазақстандық заңнама туынды қаржы құралдарын қалай бағалау керектігі туралы нұсқаулар бермейтінін хабарлады. Банктердің жауаптарына сәйкес олар своптарды бағалау үшін нарықтық деректерді пайдаланады. Алайда, белгілі болғандай, қазақстандық банктер деривативтік мәмілелердің барлық түрлерін жасаспайды.
Бір банк осы мәселе бойынша шектеулердің бар екені туралы пікірімен бөлісті. Сонымен, құжаттама туралы нақты түсініктің болмауы, оның ішінде неттинг мүмкіндігінің болмауы пайыздық деривативтермен мәмілелер жасасуды тежейді. Белгілі болғандай, қазіргі уақытта жергілікті ағымдағы заңнама mark-to-market үрдісіне қатысты нақтыламайтыны белгілі. Сонымен қатар, бағалау үрдісіне қатысты бұл мәселе құралдардың өтімділігі жеткілікті болғанына дейін ашық болып қала береді және биржа арқылы пайыздық деривативтермен сауда жасау өтімділікті көтерудің жақсы тәсілі болар еді.
2. ЕҚДБ банктер үшін деривативті транзакцияларға кіруге реттеуші шектеулердің жоқ екенін хабарлады, алайда инвесторлардың барлық түрлері деривативтер нарығына қатыса алмайтындығы туралы түсінік бар. Банктер брокер мен дилердің лицензиясы болған жағдайда ғана қатыса алады. Брокерлік және дилерлік қызметке лицензия алу үрдісі жеңілдетілген, бірақ деривативтер тізімі әрдайым жаңартыла бермейді және нарық үшін шектеу болып табылады.
3. ЕҚДБ белгілі бір инвесторлар тәуекелдерді сақтандыру мақсатында деривативтермен транзакцияларға кіре алмайтынын, бірақ Қазақстан

Республикасының Қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігі (бұдан әрі – Агенттік) және банктер мұндай шектеулердің жоқ екенін растағанын атап өтті.

4. Деривативтер FRTB (сауда кітабының іргелі шолуы) бойынша облигациялардан басқаша қарастырыла ма және IRRBB (банк кітабындағы пайыздық тәуекел) жүзеге асырыла ма, және егер де асырылатын болса, оның қалай орын алатыны туралы сұрақтарға қатысты ЕҚДБ Базельдің реттеуші шектеулеріне сәйкес банктердің балансында тәуекелді бағалау қажеттілігі туындайтынын атап өтті. Агенттік жыл соңына дейін НҚА-ға және әдіснамаға, және банктер өз баланстарын сәйкестендіруге тиіс транзиттік кезеңді қайта қарау бойынша өзгерістер енгізу бойынша жұмыс жүргізілетінін хабарлады.

Бір банк олардың жүйесінде FRTB және IRRBB жаһандық деңгейде бұрын енгізілгенін растады, және, әрине, бағалы қағаздардың жіктелуі оларды пайыздық деривативтерге қарағанда FRTB-ге оңай енгізуге мүмкіндік береді. Бірақ жаһандық ережелер мен саясат тұрғысынан бұл жеткілікті деңгейде мүмкін болып табылады.

5. ЕҚДБ Агенттіктің ақпаратына сәйкес деривативті транзакциялар салық салынбайтын транзакциялар тізіміне кірмейтінін, сондықтан биржалық немесе биржадан тыс екендігіне қарамастан кез келген деривативті транзакцияларға салық салынатынын айтып өтті. ҚҚБ өкілдері де осы ақпаратты растады.

V. ЕҚДБ биржадан тыс деривативтер жағдайындағы іс-қимыл тәртібі туралы айтып өтті.

ЕҚДБ деривативтермен биржадан тыс мәмілелер үшін мынадай қадамдар орын алатыны туралы бөлісті: ISDA Бас келісіміне және Несиелік қолдау қосымшасына қол қою; пайыздық мөлшерлемелер тәуекелін басқару қажеттілігін айқындау; мәміленің ықтимал тәуекелін және мәміле үшін қолжетімді несиелік желілерді бағалау; контрагентпен мәміленің құрылымы мен бағасын талқылау; мәмілені жасасу; мәмілені тұрақты негізде бағалау; кепілді басқаруды қамтамасыз ету.

VI. MMWG кезекті отырысын өткізу туралы.

1. Тараптар 2022 жылғы қыркүйекте Жұмыс тобының келесі отырысын өткізуге уағдаласты.
2. Келесі отырысты өткізудің нақты мерзімдері мен орны қосымша келісілетін болады.